


ЗАТВЕРДЖУЮ
В.о. ректора
Центральноукраїнського державного
педагогічного університету ім. В.
Винниченка

Семенюк О.А.
«15» січня 2021 року



ВИСНОВОК

Центральноукраїнського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка щодо дисертації Корнійченко Анастасії Олександрівни на тему «Адміністративно-правовий механізм запобігання булінгу в Україні», поданої на здобуття ступеня доктора філософії в галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право», затвердженої Вченою радою Центральноукраїнського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка від 30 вересня 2019 р., протокол № 2

ВИТЯГ

з протоколу засідання фахового семінару кафедр державно-правових дисциплін та адміністративного права, галузевого права та правоохоронної діяльності Центральноукраїнського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка від «14» січня 2021 року.

Присутні:

доктор юридичних наук, професор Соболев Є.Ю. (*науковий керівник*), доктор юридичних наук, професор Манжула А.А., доктор юридичних наук, професор Кондратенко В.М., кандидат юридичних наук, доцент Сокурченко О.А., доктор юридичних наук, професор Гриценко В.Г., кандидат юридичних наук, доцент Юрах В.М., кандидат юридичних наук, доцент Драгоненко А.О., кандидат юридичних наук, доцент Окопник О.М.

З присутніх – 4 доктори юридичних наук та 4 кандидати юридичних наук – фахівців за профілем поданої на розгляд дисертації.

Порядок денний:

Обговорення дисертаційного дослідження Корнійченко А.О. на тему «Адміністративно-правовий механізм запобігання булінгу в Україні», поданого на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 «Право» щодо його рекомендації для попереднього розгляду та захисту у разовій спеціалізованій вченій раді.

Слухали:

Доповідь здобувача ступеня доктора філософії Корнійченко А.О. на тему «Адміністративно-правовий механізм запобігання булінгу в Україні», поданої на здобуття ступеня доктора філософії зі спеціальності 081 «Право».

Доповідач обґрунтувала актуальність обраної теми, визначила мету, завдання, методологію, охарактеризувала об'єкт та предмет дослідження, виклала основні наукові положення та висновки, що виносяться на захист, вказала науково-практичну значущість роботи, зазначила про впровадження результатів дослідження.

Авторкою зазначено, що на сьогоднішній день проблематика булінгу посідає одне з важливих місць у сфері освіти та формування безпечного освітнього середовища, а тому потребує нагального вирішення. Не дивлячись на позитивні законодавчі зрушення у цьому векторі, регламентацію булінгу та визначення адміністративної відповідальності за його вчинення, наявний адміністративно-правовий механізм запобігання булінгу характеризується низкою недоліків нормативно-правового й інституційно-організаційного спрямування.

Серед ключових проблем сучасного адміністративно-правового механізму запобігання булінгу в Україні доцільно виокремити наступні: відсутність цілісної загальнодержавної антибулінгової політики; фрагментарність закріплення діяльності, спрямованої на запобігання булінгу; відсутність спеціалізованого законодавчого акта, який би комплексно регулював питання запобігання та протидії булінгу; відсутність спеціалізованого антибулінгового суб'єкта; низький рівень ефективності адміністративних процедур реагування на випадки булінгу; відсутність нормативно-правової регламентації булінгу, який здійснюється поза освітнім процесом (зокрема, кібербулінгу); низький рівень взаємодії між суб'єктами запобігання булінгу.

Означені, а також ряд інших проблем негативно впливають на реалізацію адміністративно-правового механізму запобігання булінгу, що, як наслідок, виключає можливість формування безпечного освітнього середовища в закладах освіти. Тому, ключовим науковим завданням постає визначення ефективного та дієвого адміністративно-правового механізму запобігання булінгу в Україні з урахуванням національних реалій та позитивного зарубіжного досвіду.

Структура та обсяг дисертації зумовлена метою і логікою дослідження та складається з анотації державною та англійською мовами, переліку умовних позначень, вступу, трьох розділів, які об'єднують вісім підрозділів, висновків, списку використаних джерел, додатків.

По завершенню доповіді Корнійченко А.О. присутніми були поставлені такі **запитання:**

Гриценко В.Г.: Анастасія Олександрівна, чим обумовлене використання категорії «адміністративно-правовий механізм»? Можливо,

було б доцільніше використати категорію «механізм адміністративно-правового регулювання»?

Відповідь: Дякую за запитання. Аналіз тлумачних словників, а також наукових розробок з означених питань показав, що ці категорії за своїм змістом тотожні. Проте, з огляду на специфіку сфери, в межах якого здійснюється дослідження, найбільш доцільним й оптимальним вбачалося використання терміну «адміністративно-правовий механізм». Це визначено наступними причинами:

– по-перше, не дивлячись на синонімічність даних категорій, остання, з етимологічної точки зору, більш коректно ідентифікує окреслені механізми;

– по-друге, адміністративно-правовий механізм робить акцент на тому, що цей механізм функціонує в сфері публічного адміністрування й регулюється нормами адміністративного права;

– по-третє, в конструкції «механізм адміністративно-правового регулювання» термін «регулювання» безпосередньо визначає спосіб функціонування зазначеного механізму, у свою чергу, у самому змісті категорії «адміністративно-правовий механізм» вже закладено те, що він здійснює регулювання, а тому не потребує додаткової деталізації й уточнення.

У зв'язку з цим у дисертаційному дослідженні було використано категорію «адміністративно-правовий механізм».

Кондратенко В.М.: Яким категоріям та поняттям було приділено увагу у Вашому дисертаційному дослідженні?

Відповідь: Дякую за запитання. Під час дослідження було проаналізовано, а також сформовано авторські дефініції таких категорій і понять як «булінг», «булер», «жертва булінгу», «причини булінгу», «умови булінгу», «кібербулінг», «запобігання булінгу», «адміністративно-правовий механізм запобігання булінгу», «нормативно-правовий механізм адміністративно-правового регулювання запобігання булінгу», «система суб'єктів запобігання булінгу», «організаційно-інституційний механізм адміністративно-правового регулювання запобігання булінгу» та інші.

Драгоненко А.А.: Анастасія Олександрівна, визначте структуру адміністративно-правового механізму запобігання булінгу.

Відповідь: Дякую за запитання. На основі проведеного дослідження було сформовано авторську структуру адміністративно-правового механізму запобігання булінгу з її розподілом на загальні (або ж узуальні) та спеціальні (неординарні) елементи. Так, до загальних елементів варто відносити: 1) норми права; 2) адміністративно-правові відносини; 3) акти застосування норм права. До спеціальних – всі інші елементи адміністративно-правового механізму, перелік яких не є вичерпним (зокрема, систему суб'єктів публічної адміністрації, повноваження, принципи, форми та методи їх діяльності, правосвідомість, правову культуру, юридичні факти та інші елементи).

Сокурєнко О.А.: Досвід яких країн Ви розглянули під час дослідження адміністративно-правового механізму запобігання булінгу?

Відповідь: Дякую за запитання. Було розглянуто зарубіжний досвід реалізації адміністративно-правового механізму запобігання булінгу таких країн як Грузія, США, Республіка Корея, Королівство Швеція та Королівство Норвегія. На основі позитивного досвіду цих країн було запропоновано низку пропозицій та рекомендації щодо покращення національного антибулінгового адміністративно-правового механізму.

Окопник О.М.: Сформулюйте поняття булінгу та назвіть основні його ознаки?

Відповідь: Дякую за запитання. Булінг – це соціально-негативне явище, яке проявляється у вчиненні систематичних, навмисних, образливих діянь, що зовнішньо виражаються у дії або бездіяльності, одним учасником освітнього процесу (групою таких осіб) – булером (кривдником), стосовно іншого (групи таких осіб) – потерпілої сторони (жертви), носять негативний характер та здійснюються з метою фізичного, психологічного, морального й економічного тиску та характеризуються нерівністю сторін.

Ознаки булінгу доцільно поділяти на загальні та додаткові. До загальних ознак доцільно відносити: соціально-негативний характер; систематичність; умисел, навмисність; образливу поведінку; негативний характер міжособистісних стосунків між учасниками; може проявлятися як у вчиненні активній дії, так і в утриманні від них; наявність сторін; односторонність; нерівність учасників; психологічний та/або фізичний тиск. В свою чергу, додатковими ознаками булінгу виступають наявність спостерігачів; жорстокість; гендерна, расова, культурна, етнічна та будь-яка інша дискримінація; приниження; агресія. Зазначено, що перелік додаткових ознак булінгу не є вичерпним.

Юрах В.М.: Анастасія Олександрівно, Ви являєтесь керівником юридичної клініки Центральноукраїнського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка. Чи втілювали Ви теоретичні положення свого дисертаційного дослідження у практику шляхом проведення юридичною клінікою відповідних заходів?

Відповідь: Дякую за запитання. Дійсно, із вересня 2019 року я очолюю керівництво юридичної клініки Центральноукраїнського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка. Одним із напрямів діяльності юридичної клініки є реалізація правоосвітніх та правороз'яснювальних заходів. Щодо антибулінгових заходів юридичної клініки Центральноукраїнського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка, то варто зазначити, що за 2019-2020 рр.:

1) організовано та проведено шість правоосвітніх заходів у школах м. Кропивницького на тему «Що таке булінг та як йому протидіяти?»;

2) проведено правоосвітній воркшоп «Право неповнолітнього на захист» для учнів десятого правового класу КЗ «Науковий ліцей»;

3) у рамках співпраці з навчально-науковою лабораторією суспільствознавчої освіти, у рамках Всеукраїнського тижня права, проведено правоосвітній захід для КЗ «НВО природно-економіко-правовий ліцей –

спеціалізована загальноосвітня школа №8» на тему захисту прав учасників освітнього процесу;

4) спільно з Кропивницьким регіональним центром з надання безоплатної вторинної правової допомоги проведено семінар для студентів факультету історії та права Центральноукраїнського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка щодо роз'яснення механізмів захисту їх прав як учасників освітнього процесу;

5) спільно з представниками Національної поліції було проведено круглий стіл інформаційно-просвітницького спрямування, що відбувся в форматі «питання-відповідь» (в тому числі були розглянуті питання стосовно діяльності органів Національної поліції з приводу реагування на повідомлення про випадки булінгу в закладах освіти);

6) взято участь у теоретичному занятті, проведеного на базі Кропивницького місцевого центру з надання безоплатної вторинної правової допомоги;

7) взято участь в круглому столі на тему: «Захист прав і свобод дитини у сучасних умовах», що відбувся на базі Кіровоградського Науково-дослідного експертно-криміналістичного центру, на якому керівником юридичної клініки було висвітлено питання ідентифікації, детермінант й видів булінгу та кібербулінгу в сучасному освітньому середовищі.

Окрім того, у дисертації було розглянуто адміністративно-правовий статус юридичної клініки в системі суб'єктів запобігання булінгу.

Після відповідей на запитання було озвучено висновок наукового керівника – **доктора юридичних наук, професора Соболя Є.Ю.**

У висновку зазначено про тематику опублікованих статей та апробацію результатів дослідження, а також дані про впровадження науково обґрунтованих пропозицій щодо удосконалення законодавства щодо адміністративно-правового механізму запобігання булінгу в Україні.

Проведене дослідження відповідає вимогам актуальності, оригінальності підходу дослідження, а отримані результати характеризуються науковою новизною. Окрім того, наукових розробок, присвячених питанням реалізації адміністративно-правового механізму запобігання булінгу на сьогодні не має.

За період роботи над дисертаційним дослідженням здобувач проявила себе як сформований вчений, який проводить глибокі науково-правові дослідження, прагне до постійного поглиблення загальних наукових знань та знань у галузі права. Авторкою коректно визначені мета і завдання, об'єкт і предмет дослідження. Враховуючи зазначені елементи дослідження, дисертант достатньо ефективно та результативно застосувала при обробці емпіричних матеріалів та теоретичних джерел існуючі в науці методи пізнання об'єкта та предмета дисертації. Ґрунтовний теоретичний аналіз поставленої проблеми в частині визначення адміністративно-правового механізму запобігання булінгу, вдале використання методів та організація

дослідження, вміння здобувача знаходити ключові моменти, робити узагальнюючі висновки – свідчить про належний рівень виконаної наукової роботи.

Дисертаційне дослідження характеризується достатньо розгорнутою і, вдалою структурою, що дозволило зупинитись не лише на вивченні проблеми в цілому, але й на окремих її аспектах та виявити взаємозв'язки між ними. Питання аналізуються послідовно, показана їх обумовленість. Про обґрунтованість положень, висновків і рекомендацій дисертаційного дослідження адміністративно-правового механізму запобігання булінгу свідчить опрацювання значного масиву наукових праць як вітчизняних, так і зарубіжних авторів, що супроводжувалось їх критичним аналізом і аргументацією власних позицій. На особливу увагу заслуговує проведений дисертантом глибокий та послідовний аналіз нормативно-правового та організаційно-інституційного механізмів запобігання булінгу в Україні. Дисертант критично оцінює положення окремих наукових робіт, а також, дотримуючись етики наукових дискусій, вступає у полеміку щодо думок, які видаються з тих чи інших причин неприйнятними. Наукові результати дисертаційної роботи отримані особисто здобувачем.

У дисертації Корнійченко Анастасія Олександрівни також є низка і інших позитивних моментів, що істотно вплинули на якість її змісту, а також на характер вирішення поставлених у ході дослідження завдань, що дозволило дисертанту досягти мети дисертаційного дослідження.

Робота є самостійним науковим дослідженням, містить власне розуміння автора щодо перспектив розвитку нормативно-правового регулювання запобігання булінгу в Україні.

Основні положення та результати дисертації Корнійченко А.О. відображено у дев'яти наукових статтях, сім з яких опубліковано у фахових виданнях України, одну – в науковому міжнародному виданні, а також у десяти тезах доповідей на науково-практичних конференціях.

В цілому висновки проведеного дослідження характеризуються науковою новизною. Кількість і якість висновків дисертанта свідчать про науковий характер дослідження, що відповідає освітньо-науковому ступеню доктора філософії. Принципові зауваження наукового керівника враховані та знайшли вирішення при доопрацюванні дисертаційного дослідження.

Враховуючи наведене, можна стверджувати, що висновки, сформульовані Корнійченко А.О. у розглянутому дисертаційному дослідженні мають характер новизни і роблять значний внесок у процес пізнання і розвитку проблем, які досліджуються.

У висновку науковий керівник зазначив, що дисертація Корнійченко А.О. є завершеною та самостійною роботою, яка претендує на високу оцінку і може бути рекомендована до захисту у спеціалізованій вченій раді.

Після цього слово було надано **рецензентам** наукової роботи:

Доктор юридичних наук, професор Кондратенко В.М. відзначив високий науковий рівень дисертаційного дослідження Корнійченко А.О.

Мета дисертаційного дослідження полягає в тому, щоб на основі сучасних наукових вітчизняних і зарубіжних розробок, а також чинної національної, міжнародної й іноземної нормативно-правової бази, провести комплексний аналіз адміністративно-правового механізму запобігання булінгу, за результатами якого сформувані науково обґрунтовані й аргументовані висновки, пропозиції та рекомендації перспектив розвитку нормативно-правового регулювання запобігання булінгу в Україні.

Детальне ознайомлення з текстом дисертації Корнійченко А.О. дає підстави стверджувати, що науково-понятійний апарат дослідження визначено відповідно вимогам до такого рівня робіт і є достатнім для розв'язання окреслених автором завдань, які сформульовані логічно і дозволили здійснити різнорівневий аналіз досліджуваної проблеми.

Наукова новизна і теоретична значущість дисертаційного дослідження Корнійченко А.О. сумніву не викликають, його результати належно апробовані і знайшли висвітлення у достатній кількості публікацій у фахових виданнях.

Позитивним є практичне значення одержаних результатів, яке полягає в тому, що одержані результати можуть бути використані у: – науково-дослідній сфері – у подальших розробках, пов'язаних із функціонуванням адміністративно-правового механізму запобігання булінгу в Україні, у поглибленні існуючих уявлень про вказаний механізм, а також можуть бути фундаментом для наступних наукових досліджень з відповідної проблематики; – у правотворчій сфері – висновки, пропозиції та рекомендації, що викладені в дисертації можуть бути використані під час розробки змін і доповнень до нормативно-правових актів, що становлять правову основу національного адміністративно-правового механізму запобігання булінгу; – у правозастосовній сфері – для покращення адміністративних процедур реагування на випадки булінгу в закладах освіти, а також підвищення ефективності діяльності суб'єктів запобігання булінгу як на загальнодержавному, так і місцевому рівнях. Окрім того, отримані результати можуть слугувати підставою для покращення діяльності адміністрації закладів освіти у контексті реалізації антибулінгових заходів (зокрема, розробці та прийнятті Планів щодо запобігання та протидії булінгу в конкретних закладах освіти); – у освітньому процесі – положення та висновки дисертації використовуються при викладанні навчальних дисциплін «Адміністративне право», «Адміністративна відповідальність» та «Актуальні проблеми адміністративного права та адміністративна реформа в Україні», а також можуть бути використані при розробці навчальних посібників, підручників та їх розділів, лекцій і методичних рекомендацій для студентів закладів вищої освіти.

Дисертація підготовлена на основі комплексного опрацювання різноманітної та змістовної інформації. Роботу визначають високі професійні якості і належна дослідницька культура здобувача, які позитивно вплинули на актуалізацію теми дисертації.

Водночас, до роботи є певні зауваження чи дискусійні моменти. Розглядаючи структуру та елементи адміністративно-правового механізму запобігання булінгу в Україні (підрозділ 2.1), необхідно було більш детально розглянути такий елемент як адміністративно-правові відносини. Окрім того, під час аналізу нормативно-правового (підрозділ 2.2) та організаційно-інституційного (підрозділ 2.3) механізмів, як структурно-функціональних блоків адміністративно-правового механізму запобігання булінгу, було виокремлено недоліки означених механізмів, однак, не визначено шляхи їх усунення. Необхідно було окремо акцентувати уваги й на вказаних аспектах.

Проте, висловлені зауваження та побажання суттєво не впливають на загальну позитивну оцінку проведеного дослідження та не знижують його наукової цінності.

Висновки дисертації містять головні наукові результати, отримані дисертантом особисто, синтезують накопичену у змісті інформацію відповідно до сформульованих у вступі загальної мети і конкретних завдань.

На підставі вищенаведеного, дисертація Корнійченко Анастасії Олександрівни на тему «Адміністративно-правовий механізму запобігання булінгу в Україні» відповідає вимогам, які ставляться до дисертації та може бути рекомендована до разової спеціалізованої вченої ради для попереднього розгляду і захисту на здобуття ступеня доктора філософії.

Кандидат юридичних наук, доцент Сокурєнко О.А. відзначила достатній фаховий рівень дисертаційного дослідження Корнійченко А.О., виконаного на актуальну тему, істотне теоретичне і прикладне наукове обґрунтування висновків і пропозицій.

Обґрунтованість наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, забезпечується належною джерельною базою, ґрунтовним вивченням і критичним аналізом наукових праць, і загалом не викликає сумніву.

Достовірність і обґрунтованість положень дисертації досягнута, насамперед, за рахунок застосування різних підходів і методів дослідження, а також вивчення значного масиву вітчизняної і зарубіжної літератури та нормативно-правових актів.

Рецензентом відмічено, що у цілому дослідження відображає вміння автора довести свої судження та оспорити підходи опонентів. Основні висновки і пропозиції сформульовані автором з дотриманням правил доказу, вони викладені чітко, без двозначності, прозоро; головні тези наведені комплексно, системно. Аргументи не суперечать один одному і є достатніми.

Проведене дослідження дозволило автору сформулювати основні положення, що відображають його наукову новизну. Зокрема, наукова новизна отриманих результатів визначається тим, що дисертація є першим у

національній правовій науці комплексним дослідженням адміністративно-правового механізму запобігання булінгу в Україні, практичних аспектів його реалізації та застосування, недоліків функціонування, перспектив розвитку й удосконалення. У результаті проведеного дослідження дисертантом сформульовано низку наукових положень, пропозицій, рекомендацій і висновків щодо розвитку нормативно-правового регулювання даного механізму, запропонованих особисто здобувачем.

Проте, робота не позбавлена і окремих недоліків. Так, автором у підрозділі 3.2 запропоновано передбачити можливість притягнення педагогічних, науково-педагогічних і наукових працівників закладу освіти до адміністративної відповідальності за неповідомлення такими особами про випадки булінгу в закладі освіти та внести зміни до ст. 173-4 КУпАП шляхом доповнення диспозиції ч. 5. Однак, на мою думку, регламентація адміністративної відповідальності за неповідомлення вказаними категоріями осіб про випадки булінгу є недоцільними, адже це повноваження належить керівнику закладу освіти.

Незважаючи на вказане зауваження, аналіз рецензованої дисертації дозволяє стверджувати, що в результаті проведеного дослідження автор досяг визначеної мети та в повній мірі розкрив поставлені завдання. У цілому дисертація Корнійченко Анастасії Олександрівни на тему «Адміністративно-правовий механізм запобігання булінгу в Україні» може бути рекомендована до разової спеціалізованої вченої ради для попереднього розгляду і захисту на здобуття ступеня доктора філософії з відповідної спеціальності.

В обговоренні дисертаційного дослідження взяли участь:

Доктор юридичних наук, професор Манжула А.А. відзначив, що у процесі підготовки за освітньою програмою спеціальності 081 Право, Корнійченко А.О. повністю виконала індивідуальний навчальний план та набула всі необхідні теоретичні знання, уміння та навички, сформувала усі належні компетентності дослідника, що є достатніми для розв'язання комплексних проблем у галузі професійної діяльності.

Для дослідження обрана актуальна тема, яка має значне теоретичне і практичне значення. Під час написання застосовано ряд методів, обраних автором з урахуванням специфіки поставленої мети, а також об'єкта і предмета дослідження.

Тема роботи досить актуальна, зміст роботи вказує на те, що здобувачка загалом успішно вирішила ті завдання, які ставила перед собою. Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що дисертація є першим у національній правовій науці комплексним дослідженням адміністративно-правового механізму запобігання булінгу в Україні, практичних аспектів його реалізації та застосування, недоліків функціонування, перспектив розвитку й удосконалення.

Встановлено, що адміністративно-правовий механізм запобігання булінгу в Україні – це комплексна система, яка складається з сукупності правових інструментів (способів, форм і засобів) та процедур,

регламентованих нормами адміністративного права, за допомогою яких суб'єктами публічного адміністрування здійснюється адміністративно-правове регулювання відносин, пов'язаних із вчиненням дій, що спрямовані на профілактику, запобігання і протидію булінгу в Україні та притягненням винних за вчинення відповідного адміністративного проступку осіб, з метою забезпечення прав, свобод і законних інтересів фізичних осіб (учасників освітнього процесу), а також забезпечення правопорядку та безпечного освітнього середовища. Визначено його ознаки та охарактеризовано його особливості.

Виокремлено три підходи до структури адміністративно-правового механізму запобігання булінгу: 1) інструментальний підхід передбачає наявність інструментів, за допомогою яких відбувається реалізація адміністративно-правового механізму запобігання булінгу; 2) системний підхід, згідного якого адміністративно-правовий механізм запобігання булінгу розглядається як система, а саме – структура, що становить єдність закономірно розташованих, функціонуючих та взаємопов'язаних частин; 3) блоковий підхід, що вказує, що адміністративно-правовий механізм запобігання булінгу поділяється на складові – два структурно-функціональні блоки, кожен із яких також складається з окремих елементів.

Здобувачем опрацьовано значний масив літератури, який прямо чи опосередковано стосується теми дисертаційного дослідження, у тому числі нормативно-правові акти національного законодавства, зарубіжних країн та міжнародно-правові акти. Така їх кількість свідчить про високий рівень обізнаності Корнійченко А.О. у питаннях, які досліджуються та відповідний рівень обґрунтованості зроблених висновків.

Зміст анотації відображає основні положення, висновки і результати дисертаційного дослідження.

Манжула А.А. підтримав рецензентів і зазначив, що дисертаційна робота Корнійченко А.О. є оригінальним, самостійним, завершеним дослідженням, має наукову цінність та практичну значущість і може бути рекомендовано до розгляду на засідання спеціалізованої вченої ради.

Доктор юридичних наук, професор Гриценко В.Г. у своєму виступі підтримав попередніх доповідачів та акцентував особливу увагу на глибокому змісті авторських визначень і висновків. Відзначимо, що дисертаційне дослідження є теоретично і практично значущим. Підкреслив, що у процесі доповіді головних положень дисертаційного дослідження, а також під час відповідей на запитання, Корнійченко А.О. продемонструвала знання нормативних та доктринальних джерел, на підставі яких була підготовлена дисертаційна робота, вміння їх узагальнювати, аналізувати, формулювати власні висновки.

Дисертація загалом справила позитивне враження, актуальність повністю підкреслена здобувачем, робота вирізняється якісною науковою новизною та є дійсно затребуваною практикою. Позитивним моментом роботи є вміння автора обґрунтовувати власну думку, проводити наукову дискусію із вченими, послідовно, логічно та системно викладати матеріал.

Висновки дисертації містять головні наукові результати, отримані

дисертантом особисто, синтезують накопичену у змісті інформацію відповідно до сформульованих у вступі загальної мети і конкретних завдань.

Враховуючи вищевикладене, дисертація Корнійченко Анастасії Олександрівни на тему «Адміністративно-правовий механізм запобігання булінгу в Україні» відповідає вимогам, які пред'являються до дисертації, та може бути рекомендована до разової спеціалізованої вченої ради для попереднього розгляду і захисту на здобуття ступеня доктора філософії.

Кандидат юридичних наук, доцент Окопник О.М. наголосила на актуальності та значущості досліджуваної тематики, на достатній її розробленості.

В дисертації чітко сформульовано понятійно-категоріальний апарат дослідження. Відповідно до об'єкта та предмета визначено мету та завдання дослідження, які знайшли своє відображення та підтверджені у результатах роботи.

Заслуговують уваги сформульовані у результаті проведеного дослідження нові положення, запропоновані особисто дисертантом та питання, що дістали подальшого розвитку.

Варто позитивно оцінити широту та логічну послідовність розглянутих у дисертації питань; позитивно відмітити використану джерельну базу – у ході дослідження проаналізовано значну кількість нормативних актів, опрацьовано спеціальну та наукову юридичну літературу, у тому числі й зарубіжну.

Окопник О.М. підтримала рецензентів і зазначила, що дисертаційна робота Корнійченко А.О. на тему «Адміністративно-правовий механізм запобігання булінгу в Україні» є оригінальним, самостійним та завершеним дослідженням, що має наукову цінність і може бути рекомендована до розгляду на засіданні спеціалізованої вченої ради.

Заслухавши і обговоривши доповідь Корнійченко Анастасії Олександрівни, а також за результатами попередньої експертизи представленої дисертації на фаховому семінарі кафедри державно-правових дисциплін та адміністративного права та кафедри галузевого права та правоохоронної діяльності, прийнято наступні висновки щодо дисертації «Адміністративно-правовий механізм запобігання булінгу в Україні»:

ВИСНОВОК

про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертації на тему: «Адміністративно-правовий механізм запобігання булінгу в Україні»

Обґрунтування вибору теми дослідження. Конституція України проголошує, що людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека в Україні є найвищою соціальною цінністю. Держава повинна забезпечувати основоположні права і свободи людини та створювати безпечні для її життя та здоров'я умови у всіх сферах життєдіяльності. Не є виключенням і освітнє середовище, яке виступає осередком становлення особи як повноцінної й індивідуальної особистості. Проте, на сьогоднішній день освітньому процесу притаманна низка негативних рис, що детермінується наявністю такого соціально-негативного явища як булінг.

Не дивлячись на відносну новизну даної категорії для вітчизняної правової площини, означене явище є доволі усталеним у освітньому процесі. Проведені дослідження Дитячого фонду ООН (ЮНІСЕФ) показують, що в Україні 67% здобувачів освіти стикаються з проблемами булінгу, з них 32,4% – жертви знущань в закладах освіти. Такі невтішні статистичні дані, а також усвідомлення соціально-негативних наслідків булінгу обумовили прийняття в кінці 2018 року Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо протидії булінгу (цькуванню)», положення якого регламентують дефініцію булінгу, його типові ознаки, повноваження суб'єктів публічного адміністрування щодо протидії булінгу, а також адміністративну відповідальність за його вчинення.

Із моменту набрання даним Законом чинності в Україні розпочато активну антибулінгову правозастосовну, перш за все – судову, діяльність. Означене підтверджується відповідною статистикою. Згідно даних Єдиного державного реєстру судових рішень, станом на кінець грудня 2019 року в Україні було розглянуто 310 справ про вчинення булінгу, а на кінець грудня 2020 року – 766 справ. Тобто, кількість судових справ за рік зросла більш, ніж вдвічі, що вказує на дієвість механізму реагування на булінг і доцільність нормативно-правової регламентації юридичної відповідальності за це діяння.

Однак, не дивлячись на вказані позитивні зміни, наявний адміністративно-правовий механізм запобігання булінгу характеризується низкою недоліків нормативно-правового й інституційно-організаційного спрямування. Зокрема, серед ключових проблем сучасного адміністративно-правового механізму запобігання булінгу в Україні доцільно виокремити: відсутність цілісної загальнодержавної антибулінгової політики; фрагментарність закріплення діяльності, спрямованої на запобігання булінгу; відсутність спеціалізованого законодавчого акта, який би комплексно регулював питання запобігання та протидії булінгу; відсутність спеціалізованого антибулінгового суб'єкта; низький рівень ефективності адміністративних процедур реагування на випадки булінгу; відсутність нормативно-правової регламентації булінгу, який здійснюється поза освітнім процесом (зокрема, кібербулінгу); низький рівень взаємодії між суб'єктами

запобігання булінгу. Означені, а також ряд інших проблем негативно впливають на реалізацію адміністративно-правового механізму запобігання булінгу, що, як наслідок, виключає можливість формування безпечного освітнього середовища в закладах освіти.

З огляду на вказане, в Україні існує нагальна потреба формування нових підходів та концептуальних засад реалізації адміністративно-правового механізму запобігання булінгу з урахуванням комплексного, цілісного та системного підходів.

Зв'язок теми дисертації із сучасними дослідженнями. Зважаючи на новизну правової регламентації булінгу та адміністративної відповідальності за його вчинення, питання реалізації адміністративно-правового механізму запобігання цьому соціально-негативному явищу не було висвітлено на рівні кандидатських та докторських дисертацій, у зв'язку з цим науково-теоретичне підґрунтя дисертаційного дослідження складають загально-концептуальні праці науковців теорії держави і права та вчених-адміністративістів, присвячені проблематиці адміністративно-правового механізму та механізму адміністративно-правового регулювання. Серед них варто виокремити наступних науковців: В. Авер'янов, О. Авраменко, С. Алексеев, Д. Бахрах, О. Бандурка, Ю. Битяк, О. Безпалова, Ю. Ведьорніков, В. Галуцько, Л. Гаращенко, З. Гладун, І. Голосніченко, В. Горшеньов, Є. Додіна, Р. Калюжний, Д. Керімов, С. Ківалов, Л. Князька, Л. Коваль, В. Колпаков, В. Кондратенко, М. Костицький, А. Манжула, В. Нерсесянц, О. Петришин, С. Поляруш, П. Рабінович, С. Ромашкін, В. Селіванов, В. Сирих, О. Скакун, Є. Соболев, О. Сокурєнко, С. Стеценко, О. Тихомиров, А. Цихоцький, М. Цвік, Р. Шевчук, Д. Шигаль, Л. Явич, Х. Ярмакі та ін.

Із урахуванням специфіки предмета дослідження, основою для дисертації стали також праці представників педагогіко-психологічної спільноти, зокрема: Т. Алексеєнко, О. Барліт, Е. Воронцова, А. Губко, О. Кормило, А. Король, О. Костюк, О. Кравчук, Л. Лушпай, О. Новікова, Н. Макаренко, Н. Опольська, К. Плутицька, А. Полянничко, Н. Прібиткова, І. Сидорук, С. Стельмах.

До того ж, обґрунтування теоретичних висновків реалізації адміністративно-правового механізму запобігання булінгу підкріплено опрацюванням наукових розробок зарубіжних учених, серед яких: П. Гайнеманн, К. Дьюкс, Д. Лейн, Дж. Магдаві, Е. Міллер, С. Монкс, Е. Мунте, Д. Олвеус, В. Ортон, А. Пікас, Е. Роланд, П. Сміт, Д. Таттум та С. Фішер.

Однак, станом на сьогодні комплексні дослідження, присвячені адміністративно-правовому механізму запобігання булінгу або окремим його складовим елементам, відсутні. За таких обставин можна констатувати про актуальність обраної тематики та необхідність комплексного дослідження в даному напрямі.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Тема дисертаційного дослідження сформульована відповідно до положень Законів

України «Про освіту», «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо протидії булінгу (цькуванню)», Указів Президента України «Про Національну стратегію розвитку освіти в Україні на період до 2021 року» від 25.06.2013 № 344/2013, «Про Національну стратегію розбудови безпечного і здорового освітнього середовища у новій українській школі» від 25.05.2020 № 195/2020, Державної соціальної програми «Національний план дій щодо реалізації Конвенції ООН про права дитини на період до 2021 року», затвердженої постановою Кабінету Міністрів України від 30.05.2018 № 453, Концепції реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа» на період до 2029 року, схваленої розпорядженням Кабінету Міністрів України від 14.12.2016 № 988-р, Концепції розвитку охорони психічного здоров'я в Україні на період до 2030 року, схваленої розпорядженням Кабінету Міністрів України від 27.12.2017 № 1018-р, Плану заходів, спрямованих на запобігання та протидію булінгу (цькуванню) в закладах освіти, затвердженого Наказом Міністерства освіти і науки від 26.02.2020 № 293. Дослідження проведено в межах науково-дослідної роботи Центральноукраїнського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка «Концептуально-методологічні засади правового регулювання процесу європейської інтеграції України» (державний реєстраційний номер 20 0116 U 006126). Тема дисертації затверджена Вченою радою Центральноукраїнського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка (протокол № 2 від 30 вересня 2019 року).

Мета і задачі дослідження. Мета дисертаційного дослідження полягає в тому, щоб на основі сучасних наукових вітчизняних і зарубіжних розробок, а також чинної національної, міжнародної й іноземної нормативно-правової бази, провести комплексний аналіз адміністративно-правового механізму запобігання булінгу, за результатами якого сформувані науково обґрунтовані й аргументовані висновки, пропозиції та рекомендації перспектив розвитку нормативно-правового регулювання запобігання булінгу в Україні.

Для досягнення визначеної мети в дисертації необхідно вирішити такі основні задачі:

- розкрити понятійно-правову характеристику категорії «булінг»: ознаки, сутність та ідентифікацію;
- з'ясувати соціальні детермінанти, форми та види булінгу;
- сформулювати методологічні засади дослідження запобігання булінгу як об'єкта адміністративно-правового регулювання;
- розкрити загальну характеристику адміністративно-правового механізму та його особливості у сфері запобігання булінгу в Україні;
- визначити нормативно-правовий механізм запобігання булінгу в Україні;
- охарактеризувати організаційно-інституційний механізм запобігання булінгу в Україні;
- розкрити зарубіжний досвід реалізації адміністративно-правового механізму запобігання булінгу;

– запропонувати перспективи розвитку нормативно-правового регулювання запобігання булінгу в Україні.

Об'єктом дослідження є суспільні відносини, які виникають у процесі реалізації суб'єктами публічного адміністрування своїх повноважень щодо здійснення заходів, спрямованих на запобігання та протидію булінгу в Україні.

Предмет дослідження становить адміністративно-правовий механізм запобігання булінгу в Україні.

Методи дослідження. Методологічним підґрунтям дисертаційного дослідження, яке забезпечило достовірність та аргументованість отриманих результаті став комплекс загально філософських, загальнонаукових, спеціально-наукових та спеціально-юридичних методів юридичного пізнання.

Діалектичний метод дозволив всебічно вивчити явища у їх сутнісно-змістовних глибинах, сформулювати концептуальні основи взаємозв'язків між певними процесами, явищами та процедурами їх реалізації. Методи аналізу й синтезу були превалюючими в дослідженні адміністративно-правового механізму запобігання булінгу та використовувались у кожному розділі дисертації (розділи 1-3). Завдяки методам індукції та дедукції сформовано загальні бачення про запобігання булінгу як об'єкт адміністративно-правового регулювання, нормативно-правовий та організаційно-інституційний механізми запобігання булінгу, визначено їх особливості та недоліки (підрозділи 1.3, 2.2, 2.3). Системно-структурний метод використовувався при розгляді категорій, явищ, процесів та заходів як певних систем, що складаються з окремих елементів (підрозділи 1.1, 1.2, 1.3, 2.1, 2.2, 2.3). За допомогою функціонального методу було визначено компетенцію суб'єктів публічного адміністрування, до повноважень яких належить здійснення заходів, спрямованих на запобігання булінгу (підрозділ 2.3). Аксиоматичний метод уможливив дослідження складу адміністративного правопорушення, передбаченого ст. 173-4 КУпАП (підрозділ 2.2). Історичний метод допоміг розглянути генезу булінгу, передумови його виникнення, причини розвитку та поширення не лише на території України, а й у світі загалом (підрозділи 1.1, 1.2, 3.1). Статистичний та конкретно-соціологічний методи дозволили аргументовано стверджувати про соціально-негативний характер булінгу та необхідність запровадження дієвих адміністративно-правових механізмів запобігання цьому явищу (підрозділи 1.1, 2.2, 2.3, 3.1). Формально-юридичний (догматичний) метод застосовано при здійсненні тлумачень правових категорій, їх структуризації та класифікацій, зокрема, видів булінгу, системи нормативно-правових актів, суб'єктів запобігання булінгу (підрозділи 1.1, 2.1, 2.2, 2.3). За допомогою порівняльно-правового методу було проведено дослідження зарубіжного досвіду і визначено перспективи удосконалення національного адміністративно-правового механізму запобігання булінгу (підрозділ 3.1). Логіко-юридичний метод застосовано під час формулювання наступних дефініцій: «булінг», «кібербулінг», «профілактика булінгу», «запобігання

булінгу», «адміністративно-правовий механізм запобігання булінгу», «нормативно-правовий механізм адміністративно-правового регулювання запобігання булінгу», «суб'єкти запобігання булінгу», «адміністративно-правовий статус юридичної клініки», «організаційно-інституційний механізм адміністративно-правового регулювання запобігання булінгу» (підрозділи 1.1, 1.2, 1.3, 2.1, 2.2, 2.3). Юридично-герменевтичний метод було застосовано при аналізі судових справ про адміністративні правопорушення за вчинення булінгу (підрозділи 1.2, 2.2). Напрями розвитку нормативно-правового регулювання запобігання булінгу було сформовано завдяки методу теоретико-правового прогнозування (підрозділ 3.2).

Науково-теоретичне підґрунтя дисертації становлять доробки вітчизняних і зарубіжних фахівців із теорії держави і права та адміністративного права, а також, враховуючи масштабність категорії булінг, окремі напрацювання з соціологічної, педагогічної та психологічної галузей знань. Нормативно-правовою основою дисертаційного дослідження стали положення Конституції України, міжнародних нормативних документів, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, законів та підзаконних нормативно-правових актів, зокрема, актів Президента України, Кабінету Міністрів України, центральних органів виконавчої влади, компетенція яких поширюється на освітнє середовище. Окрему увагу приділено законодавству зарубіжних країн, яким визначено засади реалізації адміністративно-правового механізму запобігання булінгу.

Емпіричною основою являються звіти та доповіді інституцій ООН (зокрема, Генерального секретаря ООН, Спеціального представника Генерального секретаря ООН з питань насильства над дітьми, ЮНЕСКО, ЮНІСЕФ), Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини та освітнього омбудсмена, відомості офіційних веб-сайтів органів виконавчої влади, політико-правова публіцистика, аналітичні та статистичні матеріали, що стосуються досліджуваних питань.

Наукова новизна отриманих результатів визначається тим, що дисертація є першим у національній правовій науці комплексним дослідженням адміністративно-правового механізму запобігання булінгу в Україні, практичних аспектів його реалізації та застосування, недоліків функціонування, перспектив розвитку й удосконалення. У результаті проведеного дослідження сформульовано низку наукових положень, пропозицій, рекомендацій і висновків щодо розвитку нормативно-правового регулювання даного механізму, запропонованих особисто здобувачем. Основні з них такі:

у перше:

– визначено завдання адміністративно-правового механізму запобігання булінгу в Україні: створення безпечного освітнього середовища; забезпечення охорони та захисту прав і свобод учасників освітнього процесу; здійснення заходів превентивного та запобіжного характеру щодо проявів вчинення булінгу в закладах середньої, професійної (професійно-технічної) та вищої освіти; створення правових умов шляхом запровадження дієвих

механізмів реагування на випадки булінгу; створення належних психолого-педагогічних умов для нормального становлення особистості та її соціалізації, а також адаптації й інтеріоризації; формування в учасників освітнього процесу усвідомлення небезпечності булінгу, його караності у вигляді притягнення до адміністративної відповідальності;

– виокремлено ознаки булінгу з їх подальшим розподілом на: загальні (обов'язкові) (соціально-негативний характер; систематичність; умисел, навмисність; образлива поведінка; негативний характер міжособистісних стосунків між учасниками; може проявлятися як у вчиненні активній дій, так і в утриманні від них; наявність сторін; односторонність; нерівність учасників; психологічний та/або фізичний тиск) та додаткові (наявність спостерігачів; жорстокість; гендерна, расова, культурна, етнічна й інша дискримінація; приниження; агресія);

– запропоновано авторську класифікацію видів булінгу за шістьма критеріями: залежно від наявності певних сукупних (змішаних) факторів; залежно від суб'єктів його вчинення, залежно від кількості жертв; залежно від засобу спілкування під час булінгу; залежно від тактильного контакту; залежно від спрямованості; залежно від наслідків;

– виокремлено три підходи до структури адміністративно-правового механізму запобігання булінгу: інструментальний підхід (передбачає наявність інструментів, за допомогою яких відбувається реалізація адміністративно-правового механізму запобігання булінгу); системний підхід (адміністративно-правовий механізм запобігання булінгу розглядається як система, а саме – структура, що становить єдність закономірно розташованих, функціонуючих та взаємопов'язаних частин); блоковий підхід (адміністративно-правовий механізм запобігання булінгу поділяється на складові – два структурно-функціональні блоки, кожен із яких також складається з окремих елементів);

– визначено принципи адміністративно-правового механізму запобігання булінгу та запропоновано поділяти їх на органічні (принципи рівності, недискримінації, толерантної поведінки, забезпечення найкращих інтересів дитини, нульової терпимості до проявів булінгу) й організаційно-функціональні (принцип пріоритету забезпечення, дотримання та захисту прав і свобод людини і громадянина (учасників освітнього процесу), принцип верховенства права, законності, компетентності, співробітництва та взаємодії, превенції, відповідальності, належного управління, гуманізму та справедливості);

– запропоновано класифікацію суб'єктів запобігання булінгу за сімома критеріями: за характером компетенції (суб'єкти загальної компетенції, суб'єкти спеціальної компетенції, які поділяються на галузеві, міжгалузеві та функціональні); залежно від місця у системі адміністративно-правового механізму запобігання булінгу (обов'язкові, субсидіарні); залежно від територіальної юрисдикції (загальнодержавні, регіональні, місцеві); за видом (органи публічної влади, громадські об'єднання, заклади освіти, фізичні особи); за спрямованістю (превентивні, протидіючі, змішані); за формами

діяльності (правотворчі, правозастосовні, правороз'яснювальні, контрольно-наглядові); за результатами діяльності (юридичними наслідками) (сприяючі, забезпечувальні, втручальні);

– виокремлено ознаки системи суб'єктів запобігання булінгу, серед яких: структурованість, упорядкованість, узгодженість, взаємодійність, функціональність, цілісність;

удосконалено:

– понятійно-категоріальний апарат адміністративно-правового механізму запобігання булінгу в Україні: «булінг», «булер», «жертва булінгу», «причини булінгу», «умови булінгу», «кібербулінг», «запобігання булінгу», «методологія дослідження запобігання булінгу як об'єкта адміністративно-правового регулювання», «адміністративно-правовий механізм запобігання булінгу», «нормативно-правовий механізм адміністративно-правового регулювання запобігання булінгу», «система суб'єктів запобігання булінгу», «адміністративно-правовий статус юридичної клініки», «організаційно-інституційний механізм адміністративно-правового регулювання запобігання булінгу»;

– ознаки адміністративно-правового механізму запобігання булінгу в Україні: комплексність; динамічність; системність; цілісність; законодавча регламентованість; компетентність уповноважених суб'єктів; наявність мети та цілей;

– структуру елементів адміністративно-правового механізму запобігання булінгу з їх розподілом на загальні (узуальні) (норми права, адміністративно-правові відносини, акти застосування норм права) та спеціальні (неординарні) (система суб'єктів публічної адміністрації, їх повноваження, принципи, форми та методи їх діяльності, правосвідомість, правова культура, юридичні факти);

– ознаки юридичного складу адміністративного правопорушення за вчинення булінгу – об'єкт (загальний, родовий, видовий, безпосередній), об'єктивна сторона (діяння, наслідки, їх причинний зв'язок), суб'єкт, суб'єктивна сторона;

– сформульовано пропозиції та рекомендації щодо розвитку нормативно-правового регулювання запобігання булінгу, який має здійснюватися на трьох рівнях (загальнодержавному, регіональному та місцевому), в межах яких передбачено низку змін і доповнень до чинного законодавства, що регулює адміністративно-правовий механізму запобігання булінгу в Україні;

дістало подальшого розвитку:

– соціальні детермінанти булінгу, якими виступають його причини та умови, які комплексно об'єднано в такі групи: соціальні; економічні; правові; культурно-етичні; морально-психологічні;

– система методологічних засад дослідження запобігання булінгу як об'єкта адміністративно-правового регулювання з розподілом на загальнофілософські, загальнонаукові, спеціально-наукові та спеціально-юридичні методи юридичного пізнання;

– кореляція форм та видів булінгу, внаслідок якої визначено, що форма булінгу виступає одним з критеріїв класифікації видів булінгу: фізичний, психологічний (емоційний), сексуальний, економічний;

– система нормативно-правових актів, які регулюють діяльність щодо запобігання булінгу в Україні, яка складається з міжнародного та національного рівнів й поділяється на дві групи: загальні (визначають базові засади освітнього процесу) та профільні (стосуються проблем різних проявів насилля, у тому числі й булінгу);

– акти застосування норм права в адміністративно-правовому механізмі запобігання та протидії булінгу, серед яких ключову роль посідають протоколи про адміністративні правопорушення та рішення судових органів щодо розгляду справ про притягнення осіб до адміністративної відповідальності за вчинення булінгу.

– зарубіжний досвід реалізації адміністративно-правового механізму запобігання булінгу та перспективи його запровадження на території України.

Практичне значення отриманих результатів полягає в тому, що в результаті проведеного дослідження сформульовано низку висновків, пропозицій та рекомендацій щодо удосконалення законодавства, що регулює адміністративно-правовий механізм запобігання булінгу в Україні.

Одержані результати можуть бути використані у:

– науково-дослідній сфері – у подальших розробках, пов'язаних із функціонуванням адміністративно-правового механізму запобігання булінгу в Україні, у поглибленні існуючих уявлень про вказаний механізм, а також можуть бути фундаментом для наступних наукових досліджень з відповідної проблематики;

– у правотворчій сфері – висновки, пропозиції та рекомендації, що викладені в дисертації можуть бути використані під час розробки змін і доповнень до нормативно-правових актів, що становлять правову основу національного адміністративно-правового механізму запобігання булінгу;

– у правозастосовній сфері – для покращення адміністративних процедур реагування на випадки булінгу в закладах освіти, а також підвищення ефективності діяльності суб'єктів запобігання булінгу як на загальнодержавному, так і місцевому рівнях. Окрім того, отримані результати можуть слугувати підставою для покращення діяльності адміністрації закладів освіти у контексті реалізації антибулінгових заходів (зокрема, розробці та прийнятті Планів щодо запобігання та протидії булінгу в конкретних закладах освіти);

– у освітньому процесі – положення та висновки дисертації використовуються при викладанні навчальних дисциплін «Адміністративне право», «Адміністративна відповідальність» та «Актуальні проблеми адміністративного права та адміністративна реформа в Україні», а також можуть бути використані при розробці навчальних посібників, підручників та їх розділів, лекцій і методичних рекомендацій для студентів закладів вищої освіти.

Апробація результатів дослідження. Дисертація була розглянута, обговорена та схвалена на фаховому семінарі, проведеному за участю науковців кафедри державно-правових дисциплін та адміністративного права і кафедри галузевого права та правоохоронної діяльності Центральноукраїнського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка. Результати проведеного дослідження, його основні положення й узагальнення було оприлюднено на міжнародних та всеукраїнських науково-практичних конференціях, зокрема: «Актуальні питання права та соціально-економічних відносин» (м. Кропивницький, 23 жовтня 2019 року); «Теоретичні та практичні проблеми реалізації норм права» (м. Кременчук, 7-8 грудня 2019 року); «Правова система України в умовах євроінтеграції» (м. Дніпро, 9 квітня 2020 року); «Сектор безпеки України: актуальні питання науки та практики» (м. Харків, 9-10 квітня 2020 року); «Актуальні проблеми національного законодавства» (м. Кропивницький, 17 квітня 2020 року); «Запорізькі правові читання» (м. Запоріжжя, 19–20 травня 2020 року); «Актуальні проблеми національного законодавства» (м. Кропивницький, 10 листопада 2020 року); «Актуальні питання державотворення в контексті сучасних цивілізаційних викликів» (м. Черкаси, 26-27 листопада 2020 року); «Теоретичні та практичні проблеми реалізації норм права» (м. Кременчук, 05-06 грудня 2020 року); «Правові засади діяльності правоохоронних органів» (м. Харків, 10-11 грудня 2020 року).

Публікації. Основні положення та результати дисертаційного дослідження висвітлено у дев'яти наукових статтях, сім з яких опубліковано у фахових виданнях України, одну – в науковому міжнародному виданні (European Reforms Bulletin), а також у десяти тезах доповідей на науково-практичних конференціях.

Структура та обсяг дисертації. Дисертація складається із анотації, вступу, трьох розділів, що включають вісім підрозділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Загальний обсяг дисертації становить 269 сторінок, з яких 212 сторінки – основний текст, 25 сторінок – список використаних джерел (270 найменувань), додатки – 9 сторінок.

СПИСОК ПУБЛІКАЦІЙ ЗДОБУВАЧА ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ,

в яких опубліковані основні наукові результати дисертації:

1. Корнійченко А.О. Поняття та елементи адміністративно-правового механізму запобігання булінгу в Україні. *Наукові записки*. Серія: Право. Випуск 7. 2019. С. 99-105.
2. Соболев Є.Ю., Корнійченко А.О. Булінг в освітньому середовищі – детермінанти та форми. *Наукові записки*. Серія: Право. Випуск 8. 2020. С. 4-9.
3. Корнійченко А.О. Нормативно-правовий механізм як складова адміністративно-правового регулювання запобігання булінгу в Україні. *Наукові записки*. Серія: Право. Випуск 9. 2020. С. 133-137.

4. Korniihenko A. Legal clinics as the subject to bullying prevention. *European Reforms Bulletin*. № 3. 2020. С. 39-45.
5. Корнійченко А.О. Дефінітивна характеристика булінгу як юридичної категорії адміністративного права. *Вісник Академії праці, соціальних відносин і туризму*. № 3. 2020. С. 18-25.
6. Корнійченко А.О. Методологія дослідження адміністративно-правового механізму запобігання булінгу. *Актуальні проблеми правознавства*. Випуск 4 (24). 2020. С. 43-48.
7. Корнійченко А.О. Адміністративно-правовий механізм запобігання булінгу: перспективний досвід Республіки Корея. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. Серія «Юриспруденція». Випуск 46. 2020. С. 86-89.
8. Корнійченко А.О. Особливості адміністративно-правового механізму запобігання булінгу в Грузії. *Юридичний науковий електронний журнал*. Випуск 9. 2020. С. 234-237.
9. Корнійченко А.О. До питання визначення дефініції адміністративно-правового механізму запобігання булінгу в Україні. *Вісник Університету імені Альфреда Нобеля Серія: Право*. 2020. 1(1). С. 142-148.
- які засвідчують апробацію матеріалів дисертації:
1. Корнійченко А.О. Ідентифікація булінгу в Україні: адміністративно-правовий аспект. Актуальні питання права та соціально-економічних відносин: II Міжнародна науково-практична конференція (м. Кропивницький, 23 жовтня 2019 р.). С. 27-31.
2. Корнійченко А.О. До питання визначення дефініції «адміністративно-правове регулювання запобігання булінгу в Україні». Теоретичні та практичні проблеми реалізації норм права: V Міжнародна науково-практична конференція (м. Кременчук, 7-8 грудня 2019 р.). С. 67-69.
3. Корнійченко А.О. Причини та умови булінгу як перешкоди соціокультурного розвитку освітнього середовища. Правова система України в умовах євроінтеграції: Матеріали Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції (м. Дніпро, 9 квітня 2020 р.). С. 41-45.
4. Корнійченко А.О. Кібербулінг як нове явище сучасної адміністративної доктрини. Сектор безпеки України: актуальні питання науки та практики. Збірник наукових статей, тез доповідей та повідомлень за матеріалами VIII Міжнародної науково-практичної конференції. (м. Харків, 9-10 квітня 2020 р.). С. 199-202.
5. Корнійченко А.О. Шляхи юридичного пізнання правової категорії «булінг» в сучасному адміністративному праві України. Актуальні проблеми національного законодавства: збірник матеріалів всеукраїнської науково-практичної конференції. Ч. 1. (м. Кропивницький, 17 квітня 2020 р.). С. 125-128.
6. Соболев Є.Ю., Корнійченко А.О. До питання визначення системи суб'єктів запобігання булінгу в Україні. Запорізькі правові читання: матеріали щорічної міжнародної науково-практичної конференції (м. Запоріжжя, 19–20 травня 2020 р.) С. 211-213.

7. Корнійченко А.О. Ознаки булінгу як виду адміністративного правопорушення. Актуальні проблеми національного законодавства: збірник матеріалів Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю (м. Кропивницький, 10 листопада 2020 р.) С. 104-107.

8. Корнійченко А.О. Загальнотеоретичний аспект адміністративної відповідальності за вчинення булінгу в Україні. Актуальні питання державотворення в контексті сучасних цивілізаційних викликів: збірник тез доповідей учасників Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції (м. Черкаси, 26-27 листопада 2020 р.). С. 52-54.

9. Корнійченко А.О. Особливості адміністративно-правового механізму запобігання булінгу в Україні. Теоретичні та практичні проблеми реалізації норм права: збірник матеріалів VI Міжнародної науково-практичної конференції (м. Кременчук, 05-06 грудня 2020 р.). С. 62-64.

10. Корнійченко А.О. Принципи в системі адміністративно-правового механізму запобігання булінгу в Україні. Правові засади діяльності правоохоронних органів: матеріали VII Міжнародної наук.-практ. конференції. (м. Харків, 10-11 грудня 2020 р.). С. 51-54.

Характеристика особистості здобувача. Корнійченко Анастасія Олександрівна народилась 13 лютого 1994 року у м. Кіровограді (Кропивницький), Україна. У 2018 році закінчила магістратуру Центральноукраїнського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка за спеціальністю «Право». Професійна кваліфікація – юрист, викладач права.

З 2019 року працює асистентом кафедри державно-правових дисциплін та адміністративного права ЦДПУ ім. В. Винниченка та очолює юридичну клініку ЦДПУ ім. В. Винниченка.

Мови: українська, російська, англійська. Автор більше 30 наукових публікацій з питань адміністративного права.

Оцінка мови та стилю дисертації. Дисертація написана з правильним вживанням юридичної та спеціальної термінології. Стил ь викладення в дисертації матеріалів досліджень, наукових положень, висновків і рекомендацій забезпечують легкість і доступність їх сприйняття.

У результаті попередньої експертизи дисертації Корнійченко А.О. і повноти публікації основних результатів дослідження.

УХВАЛЕНО:

1. Затвердити висновок про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертації Корнійченко А.О. на тему «Адміністративно-правовий механізм запобігання булінгу в Україні».


2. Визнати, що за актуальністю, ступенем наукової новизни, обґрунтованістю, науковою та практичною цінністю здобутих результатів дисертація Корнійченко А.О. відповідає спеціальності 081 «Право» та

вимогам Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у вищих навчальних закладах (наукових установах) затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 року № 261 (зі змінами і доповненнями від 03 квітня 2019 року № 283), п. 10 Порядку проведення експерименту з присудження ступеня доктора філософії затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 06 березня 2019 р. № 167.

3. Рекомендувати дисертацію Корнійченко А.О. на тему «Адміністративно-правовий механізм запобігання булінгу в Україні» до захисту на здобуття ступеня доктора філософії у разовій спеціалізованій вченій раді за спеціальністю 081 «Право».

Рецензент:

**завідувач кафедри галузевого права
та правоохоронної діяльності
Центральноукраїнського державного
педагогічного університету
ім. В. Винниченка
доктор юридичних наук, професор**



В.М. Кондратенко

Рецензент:

**доцент кафедри галузевого права
та правоохоронної діяльності
Центральноукраїнського державного
педагогічного університету
ім. В. Винниченка
кандидат юридичних наук, доцент**



О.А. Сокурєнко

